eufemizam kojim političari EU pokušavaju sebi čestitati na postignutom sporazumu grčkih vjervnika i grčke države. EU, poglavito eurozona su odahnule. „Grčka kriza nije zavaršena ali“, kako to vole političari reći, „najgore je prošlo i s velikim nadama i očekivanjima vjerujemo da je najgore iza nas“. Ovom bi političari pridodali: „čestitamo hrabrom grčkom narodu koji je svojim provedenim i najavljenim refomrama uvjerio vjerovnike u sposobnost grčkog naroda da riješi nagomilane probleme“. Stidljivo bi pohvalili i grčku vladu koja je imala snage i sposobnosti, te hrabrosti da pokrene ovako značajne reforme.

Jasno, pravo stanje je daleko, jako daleko od upravo iznijetih konstatacija. Političari su se uspaničili jer su svijesni da eventualni bankrot Grčke znači kraj za eurozonu sigurno, a za EU vjerojatno. Nitko od političara nije spreman na tako radikalne promjene. Posebno su odahnuli djelatnici u Bruxellesu, najveća i najmočnija nadnacionalna birokratska tvorevina u povijesti svijeta, čija bi perspektiva bila znatno neugodnija da nije dogovoren „deal“ s grčkom vladom.

Što se je uistinu dogodilo?

Najprije valja reći da je članstvo u EU i, naročito, eurozoni omogućilo Grčkoj da joj se otpiše dio potraživanja. Velika stvar. Nadalje, ECB će nove grčke obveznice primati kao kolateral za odobrene kredite poslovnim bankama (koje su ih stekle otpisivajući dio duga Grčkoj) što će istim omogućiti izvor dodatne likvidnosti uz minimalnu kamatnu stopu. Predsjednica MMF-a je pozdravila namjeru ECB da neće posvisiti eskontnu stopu. Da kojim slučajem Grčka nije članica eurozone bankrot bi bio siguran kao što je to bio slučaj s Argentinom, koja je platila veliku cijenu zbog svoje poslušnosti u provedbi neoliberalističkog koncepta MMF-a (nazivana je od strane predstavnika MMF-a slučajem na koji se druge zemlje trebaju gledati).

Činjenica je da opstanak eurozone, vjerojatno ni EU, ne bi bio moguć da nije došlo do spomenutog otpisa dijela duga. Usput rečeno, pitanje je da li je postojeći dug nakon otpisa od 120% BDP-a otplativ. Bilo kako bilo, vjerovnici su otpisali najmanje što su morali, a preostali dio će platiti grčki narod. Cijena će biti zastrašujuća. Gubitak dijela suvereniteta je priča za malu djecu. Grčka će izgubiti mogućnost autonomnog odlučivanja o svim bitnim pitanjima koji imaju materijalne učinke, a svi imaju. Cijena imovine će se u Grčkoj srozati na najmanju moguću cijenu, na razinu rasprodaje svega što bi potencijalni kupci mogli poželiti. Vrijednost tvrtki

također će se smanjiti do krajnjih granica kako bi se eventualni investitori „zainteresirali“ za njihovo preuzimanje. Razina socijalne zaštite će se dramatično smanjiti što znači individualizirati će rizici koji su dosada bili pokriveni od strane grčke države. Sve u svemu nastat će gospodarski i društveni lom. Već su naznačene i moguće posljedice. Najvažnija od njih je iseljavanje obrazovanih mladih ljudi koji će sreću potražiti, vjerojatno, u zemljama koje su vjerovnici njihovoj domovini. Tako će svojim radom omogućiti njihovo dodatno bogaćenje, s jedne strane, i, s druge strane, dodatno povećanje bijede u vlastitoj domovini.

To je priča ukoliko Grčku uspije provesti potrebne regforme. Ukoliko ne uspije stvari se vraćaju na početak priče – Grčkoj prijeti bankrot.

Prije nego iznesem svoje mišljenje, valja učiniti mali izlet. Grčka je uvođenjem eura polazila od vrlo krive pretpostavke po kojoj eventulani njezini problemi neće biti samo njezini već cjelokupne eurozone. Drugim riječima, krivo, očekivalo se da će, recimo, njemački i drugi porezni obveznici zemalja članica eurozione solidarno snositi posljedice grčke neprimjerene ekonomske i socijalne politike. Grčka je organizirala Olimpijske igre koje objektivno nije mogla financijski pokriti (vrlo slično izgrađenim dvoranama sa Svijetsko rukometno prvenstvo u Hrvatskoj – sic!). Grčka se je zaduživala i tako, putem deficita na tekućem računu platne bilance, omogućila svojim građanima daleko veći stupanj blagostanja (dio inozemnog duga kojeg danas ima Hrvatska rezultat je iste politike) nego što će to biti za slijedećih pedeset pa i više godina, Gračka je u tradiciji diktatorskih navika (sličnu sudbinu dijeli s Portugalom, Španjolskom i Italijom, uključivo sve zemlje tzv. socijalizma – sic!) imala daleko veću javnu potrošnju nego što su to imale druge zemlje eurozone mjereći udjelom javne potrošnje u odnosu na BDP (diktatori vole svoje podanike). Cijela je priča mogla biti validna dok se „netko“ nije sjetio da stvari postavi na svoje mjesto. Taj „netko“ bila je financijska kriza iz 2008. godine nakon sloma izvedenica hipotekarnih kredita, koje su, gle čuda, ocijenjene kao papiri rejtinga: AAA!

Problem Grčke je - kao i svih zemalja koje imaju veliki inozemni, odnosno javni dug – u deficitu na tekućem računu platne bilance. U jednom prethodnom papiru napisao sam kriterije koje je valjalo pridodati maastrichtskim kriterijima. Njih i dalje predlažem za zemlje koje nisu u nezavidnoj situaciji kao što je to Grčka. Za Grčku pravo bi rješenje bilo da se vjerovnici obvežu da najmanje povinu svojih potraživanja odmah pretvore u investicije, dok bi preostalu polovinu bile obvezne investirati u narednih pet do deset godina. Naime, obveza zemalja koje imaju suficit na tekućem računu platne bilance, zemlje koje izvoze štednju, u stanju su investirati bez bojazni da bi se smanjile investicije u vlastitoj zemlji. Istovremeno bi zemlje koje imaju deficit na tekućem računu platne bilance; zemlje koje uvoze štednju, povećale svoju investicijsku aktivnost koja bi dinamizirala gospodarski razvoj. Tako bi problem bio podijeljen između vjerovnika i dužnika, a ne kao sada cijeli problem ostaje gračkim građanima dok vjerovnici postaju rentijeri temeljem postojećeg rješenja.

Prijedlog po kojem bi zemlje vjerovnici morali dio ili cijeli iznos svog suficita plasirati u neku od zemalja članica koja ima deficit na tekućem računu platne bilance bio bi daleko ravnopravniji u odnosu na postojeće stanje. Ignoriranje činjenice da je za stanje u Grčkoj kriva grčka vlada jednako kao i vjerovnici znači nejednakost u odnosima, što će, sutra, rezultiorati dodatnim neravnopravnostima u zajednici – eurozoni, sa svim zamislivim i nezamislivim učincima.

Osim toga, problemi s Portugalom, Španjoslskom i Italijom nisu riješeni. Rješenje eventualnih problema moglo bi se tražiti imajući u vidu slučaj Grčke. Sumljam da je eurozona, odnosno ECB, u stanju riješiti probleme spomenutih država na isti način kao što je to bio slučaj s Grčkom.

Na kraju eurozona, pa i financijska disciplina, moraju se identificirati kao novo jedinstveno gospodarstvo koje će postati tek onda kada današnje nacionalne ekonomije, članica, postanu regionalne ekonomije eurozone. Stoga, zemlje koje su predale svoj monetarni suverenitet predale su dio nacionalnog suvereniteta i stoga imaju pravo na regionalnu a ne nacionalnu autonomnost. To je budućnost eurozone ili je neće biti.

Poruka za Hrvatsku nameće se sama po sebi. Kratko rečeno: „U se i u svoje kljuse.“ Upravo iz iznijetih, i mnogo drugih, razloga od 2000. godine predlažem Veliku koaliciju. Gospodin Milanović, permijer, je jučer izjavio komentirajući grčku budućnost: „Treba boto racionalni optimist“. Dobro je to rekao ako je naglasak na riječi racionalni.